O‘QITUVCHI VA O‘QUVCHI MUNOSABATLARINING PSIXOLOGIK JIHATLARI

Ashirmatova Shaxrizoda Sharifjon qizi
Amangeldiyeva Zulxumor Abduali qizi
Nizomiy nomidagi O‘zbekiston milliy pedagogika Universiteti Professional ta’lim fakulteti Texnologik mashina va jihozlar yo‘nalishi talabalari
+998996362482
shaxrizodaashirmatova1@gmail.com
+998917829605
amangeldiyevazuli@gmail.com
Doi: https://doi.org/10.5281/zenodo.20255882

Annotatsiya:
Mazkur tezisda o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi munosabatlarning psixologik asoslari o‘rganiladi. Ta’lim jarayonida shakllanadigan o‘zaro aloqa, muloqot madaniyati hamda emotsional-psixologik muhitning o‘quvchi shaxsiga ta’siri tahlil qilinadi. O‘qituvchining pedagogik yondashuvi, sabr-toqati va kommunikativ qobiliyatlari o‘quvchilarning bilim olishga bo‘lgan qiziqishi va faolligini oshirishda muhim omil ekani ko‘rsatib beriladi. Shuningdek, ijobiy psixologik muhitni shakllantirish orqali ta’lim samaradorligini oshirish yo‘llari yoritiladi.

Kalit so‘zlar:
O‘qituvchi, o‘quvchi, psixologik munosabat, pedagogika, muloqot madaniyati, emotsional muhit, motivatsiya, ta’lim samaradorligi, pedagogik yondashuv, shaxs rivoji, ishonch, hamkorlik.

Kirish

Bugungi kunda ta’lim tizimini rivojlantirishda o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi munosabatlar alohida o‘rin tutadi. Chunki ta’lim jarayonining muvaffaqiyati nafaqat o‘quv materialining mazmuniga, balki pedagog va o‘quvchi o‘rtasidagi psixologik aloqalarning to‘g‘ri tashkil etilishiga ham bog‘liqdir.O‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi munosabatlar murakkab psixologik jarayon bo‘lib, unda o‘zaro ishonch, hurmat, tushunish va ijobiy muloqot muhim ahamiyatga ega. Bunday muhit o‘quvchining darsga bo‘lgan qiziqishini oshiradi, uning shaxs sifatida shakllanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi hamda ta’lim samaradorligini ta’minlaydi.Shu nuqtayi nazardan, o‘qituvchi va o‘quvchi munosabatlarining psixologik jihatlarini o‘rganish zamonaviy pedagogikaning dolzarb yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Bu jarayonni chuqur tahlil qilish ta’lim sifatini oshirish va sog‘lom psixologik muhit yaratishda muhim ahamiyat kasb etadi**.**

Asosiy qism

O‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi munosabatlar ta’lim jarayonining markaziy psixologik omillaridan biri bo‘lib, u nafaqat bilim berish jarayonini, balki shaxsning ichki rivojlanishini ham belgilaydi. Ushbu munosabatlar qanchalik sog‘lom va ijobiy bo‘lsa, ta’lim samaradorligi ham shunchalik yuqori bo‘ladi.Birinchi muhim jihat — o‘zaro ishonch va hurmatdir. O‘qituvchi o‘quvchiga ishonch bildirsa, uning fikrini tinglasa va uni kamsitmasdan yondashsa, o‘quvchi o‘zini erkin his qiladi. Masalan, darsda o‘qituvchi to‘g‘ri javob bermagan o‘quvchini “sen bilmaysan” deb tanqid qilish o‘rniga, “yaxshi harakat qilding, endi birgalikda to‘g‘rilaymiz” desa, o‘quvchida qo‘rquv emas, aksincha o‘rganishga

intilish paydo bo‘ladi.Ikkinchi jihat — emotsional muhit. Dars jarayonida iliq va do‘stona muhit yaratilsa, o‘quvchilar faolroq bo‘ladi. Masalan, boshlang‘ich sinf o‘qituvchisi darsni tabassum bilan boshlasa, o‘yin elementlaridan foydalansa, bolalar darsga qiziqib qatnashadi. Aksincha, doimiy qattiq talab va jazo muhiti o‘quvchilarda stress va tortinish holatini keltirib chiqaradi.Uchinchi jihat — kommunikativ madaniyat. O‘qituvchining nutqi sodda, tushunarli va samimiy bo‘lishi kerak. Masalan, murakkab mavzuni hayotiy misollar bilan tushuntirish o‘quvchilarning uni tezroq va osonroq tushunishiga yordam beradi. Agar o‘qituvchi faqat kitobdan o‘qib bersa, o‘quvchida qiziqish pasayishi mumkin.To‘rtinchi jihat — motivatsiya va rag‘batlantirishdir. O‘quvchini kichik yutuqlari uchun ham maqtash uning ishonchini oshiradi. Masalan, sinfda sust o‘qiydigan o‘quvchi bir savolga to‘g‘ri javob bersa, o‘qituvchi uni “yaxshi, sen bunga qodirsan” deb qo‘llab-quvvatlasa, u yanada faol bo‘lishga harakat qiladi.Xulosa qilib aytganda, o‘qituvchi va o‘quvchi munosabatlarining psixologik jihatlari ta’lim jarayonining sifatini belgilaydi. To‘g‘ri tashkil etilgan munosabatlar nafaqat bilim olishni osonlashtiradi, balki o‘quvchining shaxs sifatida shakllanishiga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

Xulosa

Umuman olganda, o‘qituvchi va o‘quvchi munosabatlarining psixologik jihatlari ta’lim jarayonining muvaffaqiyatini belgilovchi eng muhim omillardan biridir. Chunki dars samaradorligi faqat bilim berish darajasiga emas, balki o‘zaro munosabatlarning qanday shakllanganiga ham bog‘liq bo‘ladi.Men shunday xulosaga keldimki, agar o‘qituvchi o‘quvchiga nisbatan adolatli, sabrli va tushunuvchan bo‘lsa, o‘quvchi ham unga nisbatan hurmat bilan yondashadi va darsga qiziqishi ortadi. Aksincha, qo‘pol yoki befarq munosabat o‘quvchining psixologik holatiga salbiy ta’sir ko‘rsatib, uning faolligini pasaytirishi mumkin.Shu bois, har bir pedagog o‘quvchi bilan to‘g‘ri psixologik aloqa o‘rnatishga harakat qilishi, ularning fikrini tinglashi va qo‘llab-quvvatlashi kerak. Chunki sog‘lom munosabatlar shakllangan muhitda ta’lim ham, tarbiya ham samarali bo‘ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO’YXATI

1. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma’naviyat, 2008. – 176 b.
2. Yo‘ldoshev J.G‘., Usmonov S.A. Pedagogika asoslari. – Toshkent: O‘qituvchi, 2015. – 320 b.
3. Mahmudov N. Pedagogik mahorat. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2012. – 240 b.
4. G‘oziev E.G‘. Umumiy psixologiya. – Toshkent: O‘qituvchi, 2010. – 384 b.
5. Davletshin M.G. Ta’lim psixologiyasi. – Toshkent: O‘qituvchi, 2009. – 256 b.
6. Karimova V.M. Psixologiya. – Toshkent: Noshir, 2013. – 288 b.
7. Internet manbasi: www.pedagog.uz – “Pedagogik muloqot va psixologik munosabatlar” maqolasi. – 2024-yil.